

Свящ. С. В. Савчук.

ЯК ПОРАСТАЛА УКРАЇНЬСЬКА ПРАВОСЛАВНА ЦЕРКВА В КАНАДІ.

(Дальше).

Чис. до піпів зростало дуже скоро, а найбільше бельгійськ. монахів чина Редемптористів. Вони майже силою накидали себе народови й присвоювали собі що раз все більш і привілеї. З людьми поводитися як з поганями і на кожній кроці, хоч не в прямий спосіб показували погорду до грецького (православного) обряду. Свідоміші з народу почали добачувати ціль і мету піпів, та годі було будь що зробити, а то все через одну і ту саму причину — брак українських священиків. Такий стан річей допровадив до того, що передові люди, як учителі, студенти й інші почали відставати від церкви і були окликані піпами безбожниками, атеїстами, протестантами. Простий нарід також почав нетерпеливо дожидати часу, коли збудеться непростих опікунів, які таки на добре почали відатися йому в шкіру, і тримався церкви тільки з самого обов'язку, або konieczности. Та найшкідливіше відбилось таке опанування греко-католицької церкви піпами на українській молодіжці, яка немала найменшої заохоти ходити до церкви, а коли йшла, то тільки з мусу, або на те, щоб послухати, як піпа калічить українську мову. А послухати було що! Говорилося там, що всі грішники підуть до „теклі” (пекла), що треба „любити (любити) папу, що є лиш „одна бога” (Бог) на світі, що чоловік посадив „коноград” (виноград), що душа праведника „фуркнула” до неба. А говорилося не раз й таке, яке не надається до друку. Не знайдеся, мабуть, ані одної церкви обслугованої піпами, в котрій не ставбилося, чи то підчас богослуження, чи підчас катехизації, який гумористичний, а то й соромницький епізод через незнання піпами української мови. В одній церкві підчас проповіді більшість молодіжці вибігала зачервонівшись з церкви на двір, бо немогла стриматися від сміху, а старший брат, вірець поваги й побожності не міг не закрити рота рукою. З приводу сего інциденту один чоловік сказав ось що: „Приходиться вивісити напис на церкві, що вступ малолітнім заборонений”.

Піпи також поступово, хоч дуже обережно й на перший погляд неспостережено, робили менші й більші зміни в грецькій обряді, а натомість заводили латинські. Вони почали накидати людям чужих святих, як прим. якогось Альфонса, Губерта, Ришарда, Альфреда і інших, радили носити „шкяпірі”, заохочували ходити до костелів, з погордою висказувалися про жонатих священиків, хотів їх тут не було, церкви прибирали на взір костелів. Одним словом на кождім кроці приготувляли людей до переходу на латинський обряд.

З самого сього можна вже догадуватися, як вони відносилися до просвітнього й національного питання між своїми вірними. На проповідях голосили, що коли чоловік є добрим католиком, то більше йому нічого не треба, а були й такі, що явно кричали (се було в часі всесвітньої війни), що Україна спасення нам не дасть, але дасть нам його Рим — католицизм. В міру сього людей, які непогоджувалися з їх роботою, виклинали, прозивали атеїстами, протестантами та заказували своїм вірним сходитися з ними. Заказували також читати книжки й газети, які не носили католицької марки, як також недопускали до заложування читалень та інших просвітних організацій.

Знайши мені випадок, де в одній місцевості в Саскачевані піпа за посередництва сповіді розбив українську читальню лиш через те, що туди доходив український часопис, котрий обороняв права греко-католицької церкви. В згаданій місцевості й до нині нема ні читальні, ні жадного іншого просвітнього руху і належить вона, завдяки впливам піпів, яким вона підлягає й сьогодні, до найбільш назадижних з українських колоній. А таких випадків можна б навести десятками.

Коли-ж нарід побачив, що церковне положення ставало чимраз гірше, то почав з новою силою домогатися від старокраєвих церковних властей (бо думав, що він їм підлягає) українських священиків а то й єпископа. Не знав він, що його просьба оставала голосом вопіючого в пустині; не знав, що „Конгрегація для Розширення Віри” задумала нагородити його такою благодаттю, про яку йому навіть не снилося.

В році 1910 до Канади приїхав митрополит граф Андрей Шептицький і звідів всі головніші греко-католицькі колонії. Люде засипали його просьбами й домаганнями в справі українських священиків і єпископа і він обіцяв вступитися за ними перед папою. Візитація Шептицького поставила греко-католицьку церкву в Канаді на дещо

твердшим ґрунті, бо нарід повірив обіцянкам Шептицького й вірив, що вихід з прикрого положення близький — ще рік-два й буде свій єпископ, будуть свої священики, а тоді й піпи підуть, звідки прийшли.

IV. Єпископ канадійських Русинів.

Так довго і нетерпеливо очікувана греко-католиками хвиля вікниці прийшла — папа призначив на Канаду „єпископа обряду руського” в особі Никити Будки, котрий прибув до Канади в листопаді 1912 року. Будучи Українцем і сином простого селянина, єп. Будка мав на разі симпатії чи не всього українського загалу в Канаді. Нарід привітав його гідно й радісно, а багато з тих, котрі віддали були від греко-католицької церкви, вернули до неї назад, бо вірили, що з приїздом єпископа вона увільниться з під шкідливих впливів Французів і Бельгійців та приїде на usługi своїм людям, а не чужим. Зі свого боку, єп. Будка запевнив людей, що він вскорі замінить піпів українськими священиками зі Старого Краю та заложить духовний семінар, де сини народу зможуть виучуватися на українських священиків.

Нарід повірив і радів, та радість його тревала не сповна один рік. Вже 18-го серпня 1923 року „Конгрегація для Східних Обрядів” видала й оголосила декрет, яким упорядковувала взаїмні відносини дисциплінарні поміж канадійськими єпископами латинськими й єпископом греко-католицьким, як також поміж клером і вірними обох обрядів. Сей декрет згасив послідню іскру надії, що з приїздом єпископа греко-католицька церква заживе життям самостійним, від латинських впливів вільним, хоч і зависим від Риму.

Годі тут подрібно розводитися над сим декретом, вистарчить сказати, що вимірний він на цілковите златинщення греко-католиків — на цілковиту загалу греко-католицької церкви як такої. Сим декретом папа накинув для греко-католицької церкви в Канаді примусовий celibat для її священиків, що противиться грецькому обряду, а сим самим противиться угоді дотично унії, після якої папа зобов'язався ні в чім не нарушувати православного обряду в уніятській церкві. Декрет даліше дозволяє греко-католицьким попам відправляти Службу Божу на оплатках, а латинським на кваснім хлібі (Артикул 29) і сим наочно вмовляє в греко-католиків, що оба обряди однакі і сим самим приготувляє їх до переходу на обряд латинський. Декрет також дозволяє (читай заохочує) греко-католикам приймати „з побожності” тайну Евхаристії в латинським обряді, то є в оплатках. Одним словом однією ціллю декрету є латинізувати і приготувляти до латинізації всіх греко-католиків.

Українська поступова преса остро виступила проти декрету і завізвала людей слати через руки єпископа протести до Риму проти розпоряджень Конгрегації Східних Обрядів, але народ віднісся до сего байдуже. Йому наразі вистарчало, що він має свого (?) єпископа й кількох українських священиків, а тим, що станеться з його дітьми, внуками, або аж правнуками, він не клопотався. А коли врешті й сам єпископ прийняв розпорядження Конгрегації Східних Обрядів з рабською подякою (своїм пастирським листом з 26 листопада, 1913 р.), то стало ясно, що він є слугою Риму, Французів й Бельгійців, а не свого народу.

З того часу український нарід в Канаді поділився на дві сторони, які почали вести між собою безперестанні змагання. По одній стороні, числом значно більший, став єпископ Будка з своїми священиками й з менше свідомою масою, а по другій стороні стала поступова преса, майже вся інтелігенція й свідоміші з загалу. Сі дві сторони існують й нині з тим, що послідна приєднує собі прихильників все більше, а перша з кождим днем має їх менше.

(Дальше буде).

ПРИПОВІДКИ.

У Бога світа багато.

Усе тінь минуша: одна річ живуша — світ з Богом.

Кожда пригода — до мудрости дорога.

З щастя та з горя склалася доля.

Хоч правду жепуть люде, та правда завше буде.

Гість лави не засидить, ліжка не залежить

Нема в світі правди, тільки річч мачи.

Куля мине, а материне слово не мине.

Ледача тая дитина, котрої батько не вчив.

Не той відважний, хто піддається вибухам гніву, але той, хто володіє лагідністю й тихістю. **Марк Аврелій.**

Зроби з себе самого чесну людину, а тоді будь певний, що буде одного драба менше на світі. **Карлайл.**